

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ БАЛАНСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Анотація. Обґрунтовано важливість проведення аналізу діяльності установ, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету України. Визначено найбільш раціональні та ефективні методи його проведення, зазначено їх особливості та призначення. Запропоновано рекомендації щодо застосування.

Аннотация. Обоснована важность проведения анализа деятельности учреждений, финансируемых за счет средств государственного бюджета Украины. Определены наиболее рациональные и эффективные методы его проведения, указаны их особенности и назначение. Предложены рекомендации по использованию.

Annotation. The importance of the analysis of the institutions financed from the state budget of Ukraine has been substantiated. The most rational and effective methods for its implementation have been determined, their characteristics and purpose have been given. On this basis recommendations on their usage have been offered.

Ключові слова: бухгалтерський облік, бюджетна установа, фінансова звітність, методи аналізу звітності, горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, факторний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Важливу роль у системі державних фінансів відіграють державні підприємства, які створюються з метою забезпечення розвитку галузей, важливих для задоволення суспільних потреб. Державне підприємство має певні відмінності від приватної підприємницької діяльності. Вони зводяться як до формування капіталу суб'єктів господарювання, так і до структури управління його фінансами, а також до використання результатів фінансової діяльності. Діяльність державних підприємств здійснюється насамперед у сферах, розвиток яких неможливий або недоцільний з використанням приватного капіталу. Розвиток та діяльність підприємств державного сектору економіки, що фінансуються за рахунок бюджету, вимагають проведення ефективної аналітичної діяльності, що повинна ґрунтуватися на детальному аналізі даних звітності, які відображають результати господарської та фінансової діяльності установи. Комплексний аналіз звітності організацій, що фінансуються з бюджету, сприяє раціональному використанню коштів державних установ та виявленню резервів підвищення ефективності їх діяльності.

Однак питання аналізу звітності в бюджетних установах завжди є актуальними в силу специфіки діяльності установ державного сектору, а також постійної зміни та уточнення нормативно-правових актів.

Метою дослідження є обґрунтування основних напрямів і методів проведення аналізу балансу бюджетної установи.

Завдання дослідження полягають у визначенні сутності поняття звітності установ, що фінансуються з державного бюджету України, зокрема форми № 1 "Баланс"; обґрунтуванні необхідності проведення аналізу показників балансу бюджетної установи; визначенні та характеристиці найбільш ефективних методів аналізу звітності бюджетних організацій.

Об'єктом дослідження виступає баланс бюджетної установи.

Предметом дослідження є використання та особливості методів аналізу балансу установ, що фінансуються з державного бюджету.

Звітність бюджетних установ допомагає регулюванню діяльності організації та установи за відповідний період [1].

Бухгалтерська звітність підприємств становить систему узагальнених показників, які характеризують підсумки господарсько-фінансової діяльності підприємства за минулий період – місяць, квартал, рік [2].

Звітність бюджетних установ досить різноманітна і глибоко деталізована. Це має своє об'єктивне пояснення, адже на її підставі контролюється виконання бюджетів за видатками, перевіряється доцільність витрачання бюджетних коштів відповідно до кошторисних передбачень, аналізується повнота і доцільність використання майна, своєчасність і повнота платежів, стан розрахунків та ін. Цим можна пояснити і те, що звітність бюджетних установ суворо регламентована як за змістом, так і за термінами подання [3].

Форми фінансової звітності, що складають бюджетні установи, регламентуються Наказом Державного казначейства України від 05.01.11 № 2 "Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів" [4]. Однією з основних форм фінансової звітності бюджетних установ є баланс. Для керівництва бюджетною установою потрібно мати достовірну та вичерпну інформацію про загальний обсяг використання, джерела утворення, стан та розміщення коштів. Такі дані отримують саме за допомогою бухгалтерського балансу.

Згідно з Наказом Державного казначейства України № 123 [5] "Баланс" (форма № 1) містить узагальнені підсумкові показники, отримані на підставі звірених даних бухгалтерського обліку станом на початок та на кінець звітного періоду. Звітні дані мають бути достовірними, об'єктивними, реальними. Звітні дані статей "Балансу" на

початок року повинні бути тотожними даним графі "На кінець року" фінансової звітності попереднього звітного періоду, крім окремих випадків (наприклад реорганізація, ліквідація бюджетних установ тощо).

Досить важливим етапом формування звітності бюджетних організацій, зокрема балансу, є аналіз основних показників, що вона містить. Аналіз фінансової звітності – це процес, який має за мету визначити оцінку поточного і минулого фінансового стану установи та основних результатів її діяльності.

Необхідність аналізу балансу установ обумовлена тим, що він відображає результат усієї господарської діяльності організації за коштами загального та спеціального фондів відповідно до бюджетного призначення.

Методи та підходи до аналізу звітності бюджетних установ як важливого етапу бухгалтерської обробки даних, які знаходять своє відображення в облікових реєстрах, становлять науковий, а головне – практичний інтерес для процесу організаційно-методологічного забезпечення формування звітності бюджетних установ.

З огляду на зазначене та з метою забезпечення вдосконалення системи бухгалтерського обліку на бюджетних підприємствах, зокрема стосовно складання фінансової звітності, доцільно розглянути процес проведення економічного аналізу балансу державного сектору та обґрунтувати застосування окремих методів оцінки показників результатів діяльності підприємств та організацій.

Мети аналізу балансу можливо досягти в результаті вирішення взаємозалежного набору аналітичних завдань: виявленні тенденцій і закономірностей у використанні коштів бюджету; визначенні "вузьких" місць у фінансуванні установи, виявленні резервів підвищення ефективності діяльності й економії коштів.

Основними методами, які доречно використовувати при аналізі балансу установ, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів, можуть бути: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; коефіцієнтний аналіз; факторний аналіз; трендовий аналіз.

Суть горизонтального аналізу полягає в порівнянні показників звітності попереднього і поточного року. При цьому здійснюється поетапне зіставлення звітів і визначається абсолютна і відносна зміна статей. Аналізуючи динаміку валюти балансу, порівнюють її значення на початок і кінець року.

Вертикальний аналіз проводиться з метою визначення питомої ваги окремих статей звітності в загальному показнику валюти балансу. На відміну від горизонтального, що показує динаміка статей фінансової звітності за ряд років, вертикальний аналіз є аналізом внутрішньої структури звітності. При проведенні такого аналізу ціла частина прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки Балансу (актив, пасив), обсяг реалізації Звіту про фінансові результати. За допомогою цього методу аналізу з'ясовують, яку частку у групі або підгрупі становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємства.

Актуальність вертикального і горизонтального аналізів виявляється в можливості за їх допомоги порівнювати показники балансу та встановленні відхилень фактичних показників від планових. Використовуючи результати таких досліджень, можна побудувати відповідні факторні моделі, які потім можна застосувати в процесі планування окремих показників балансу установи.

Коефіцієнтний аналіз повинен включати розрахунок таких показників, як коефіцієнт зростання валюти балансу, коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, коефіцієнти обороту оборотних активів та ін. Метод коефіцієнтів дозволяє виявити кількісний взаємозв'язок між різними статтями, розділами чи групами статей балансу.

Факторний аналіз передбачає використання методів економічного аналізу та дає оцінку факторів, що вплинули на виконання показників звітності. Його важливість полягає в тому, що він дозволить виявити, які чинники і як саме вплинули на основні показники діяльності установи, а найголовніше – виявити резерви економії коштів, що надходять з державного бюджету.

Трендовий аналіз в бюджетних організаціях необхідно застосовувати для визначення основних тенденцій розвитку показників звітності на основі даних за минулі роки. Використання цього методу аналізу дозволить зробити прогноз розвитку показників балансу установи та виявити можливий їх стан на перспективу.

Отже, у дослідженні було обґрунтовано важливість проведення аналізу діяльності установ, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету України. Визначені та обґрунтовані методи аналізу показників балансу бюджетних установ сприятимуть найбільш точній оцінці ефективності та результативності функціонування та діяльності підприємств державного сектору, а також дозволить виявити резерви зниження витрат та зростання прибутку.

Подальші наукові дослідження повинні зосереджуватися на створенні і розвитку системи організаційного та інформаційного забезпечення можливостей аналізу звітності та використанні логічних та економіко-математичних моделей в аналізі балансу бюджетних установ.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Желюк Л. О. Бухгалтерський облік виконання бюджетів : навч. посібн. / Л. О. Желюк, Ю. М. Іванченко, М. Р. Лучко. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 320 с. 2. Сопко В. В. Бухгалтерський облік у підприємницькій діяльності / В. В. Сопко, В. М. Пархоменко. – К. : Техніка, 2005. – 234 с. 3. Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних організаціях : навч. посібн. / П. Й. Атамас. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 284 с. 4. Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів : Наказ від 05.01.2011 р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.ks.ua>. 5. Про затвердження Порядку складання місячної та квартальної фінансової звітності у 2009 році установами та організаціями, які отримують кошти державного або місцевих бюджетів : Наказ від 25.03.2009 р. № 123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.